

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Шаповаленка Євгена Володимировича на дисертацію Школьнікова Владислава Ігоровича «Застосування аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми. Нині своєчасна та ефективна протидія виявам злочинності в Україні неможлива без проведення кропіткої інформаційно-аналітичної роботи, що за сучасних умов набуває в оперативно-розшуковій діяльності вагомого значення.

Застосування сучасних аналітичних технологій в ОРД дозволяє накопичувати, систематизувати та аналізувати велику кількість даних як з відкритих джерел, так і з відомчих інформаційних систем. В свою чергу, це надає можливість оперативному працівнику виробляти нові знання оперативно-розшукового характеру.

Зміна підходів в діяльності оперативних підрозділів зумовлюється стрімким розвитком інформаційних технологій. Великі об'єми даних, що аналізуються оперативними працівниками, дозволяють останнім знаходити інформацію, що може свідчити про злочинну діяльність або навіть дозволяє встановити обставини кримінальних правопорушень.

Надана на рецензування дисертаційна робота має чітку логічну структуру та зв'язок з науковими програмами і планами, темами, визначеними за замістом дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням теоретико-правових і практичних аспектів застосування аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертаційної роботи та наукових публікацій Школьнікова Владислава Ігоровича засвідчують логічність структури роботи, що надало можливість автору правильно визначити мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження та ґрунтовно дослідити затверджену тему дисертації.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, порівняльно-правових та соціально-наукових методів пізнання, завдяки яким автор зміг висвітлити та вирішити ряд теоретичних і практичних питань обраної теми дослідження.

Виходячи зі змісту дисертації, дисертантом використано низку емпіричних відомостей, покладених в основу висновків за темою дослідження, зокрема: результати вивчення 10 оперативно-розшукових справ; більше 50 звітних матеріалів по результатах виконання завдань з кримінального аналізу поточної оперативної ситуації; 5 розпорядчих документів підрозділів кримінального аналізу; специфіки та результатів роботи 10 комп'ютерних програм, що реалізують аналітичні технології в ОРД.

Репрезентативність дослідження забезпечена відомостями, наведеними у додатках. У тексті дисертації автор також робить окремі примітки, посилаючись на використані ним статистичні та інші емпіричні дані.

Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено у 34-х наукових публікаціях, серед яких: 4 статті – у виданнях, що включені Міністерством освіти і науки України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук категорії «Б», 1 стаття – у міжнародному науковому виданні, а також 29-ти тезах доповідей, що опубліковані в збірниках науково-практичних конференцій, семінарів та засідань круглих столів.

Зазначене дає підстави вважати, що дисертація Школьнікова Владислава Ігоровича виконана на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Школьнікова Владислава Ігоровича є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням теоретико-правових і практичних аспектів застосування аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України, в якому автор сформулював ряд наукових положень і рекомендацій, що виокремлюються новизною й мають суттєве теоретичне та практичне значення, а саме:

вперше:

– дано авторське визначення поняття «аналітичні технології», під яким слід розуміти сукупність типових прийомів пошуку, обробки та аналізу оперативно-розшукової інформації в інформаційних системах за допомогою спеціалізованих та інших програмно-технічних засобів з метою виявлення та документування протиправних дій окремих осіб та злочинних угруповань задля виконання завдань ОРД з попередження злочинів та розшуку злочинців, а також виконання супутніх завдань з профілактики злочинності та прогнозування оперативної обстановки на певній території;

– дано авторське визначення поняття «кримінальний аналіз», під яким слід розуміти діяльність працівників правоохоронних органів, що полягає у пошуку, обробці, перевірці, оцінці та інтерпретації оперативно-розшукової, доказової, криміналістичної та кримінологічної інформації, а також у встановленні за допомогою аналітичних технологій взаємозв'язків між подіями, особами, предметами тощо з метою вироблення нового знання задля підвищення ефективності роботи з попередження, розкриття та розслідування злочинів й прогнозування злочинності;

– визначено етапи становлення та розвитку аналітичних технологій в ОРД НПУ;

– запропоновано класифікацію аналітичних технологій, що застосовуються в діяльності оперативних підрозділів НПУ, залежно від предмету аналітичного дослідження;

– розроблено процедури застосування певних видів аналітичних технологій, зокрема із використанням авторських комп'ютерних програм.

удосконалено:

– класифікацію джерел оперативно-розшукової інформації за критерієм носія ОРІ;

– наукові погляди на етапи розвитку інформаційно-аналітичної роботи в ОРД;

– процедури використання інформації з мережі Інтернет у кримінальних провадженнях;

– правові норми, що регламентують використання результатів аналітичної роботи для встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні;

дістали подальшого розвитку:

– наукові погляди на сутність кримінального аналізу та його види;

– кримінально-процесуальні заходи забезпечення кримінального провадження;

– пропозиції щодо організації аналітичної роботи в оперативних підрозділах НПУ, спрямовані на підвищення її ефективності.

Окрім цього, робота містить висновки, положення та рекомендації, які в своїй сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації. У роботі використано потужну емпіричну базу: вивчення 10 оперативно-розшукових справ; більше 50 звітних матеріалів по результатах виконання завдань з кримінального аналізу поточної оперативної ситуації; 5 розпорядчих документів підрозділів

кримінального аналізу; специфіки та результатів роботи 10 комп'ютерних програм, що реалізують аналітичні технології в ОРД.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Методологічну основу становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, серед яких: історичний – для дослідження процесу виникнення, формування та розвитку аналітичних технологій в ОРД НПУ (підрозділ 1.2); компаративістський – для вивчення міжнародного досвіду інших держав у сфері застосування аналітичних технологій, а також порівняння національного досвіду (підрозділ 1.1); аналітичний – для дослідження змісту аналітичних технологій та їхнього місця в системі методів ОРД (підрозділ 1.3); синтетичний – для встановлення взаємозв'язків між елементами аналітичних технологій (підрозділ 2.1); системно-структурний – для розгляду аналітичних технологій в системі ОРД НПУ (підрозділ 2.1); логіко-семантичний – для дослідження релевантного застосування різних аналітичних технологій в ОРД (підрозділи 2.2-2.6); нормативно-догматичний (формально-юридичний) – при тлумаченні змісту національних і міжнародних правових актів (підрозділ 3.1, 3.2); правового регулювання – для розроблення пропозицій з удосконалення вітчизняного законодавства та оптимізації системи та процесу організації аналітичної роботи в оперативних підрозділах НПУ (підрозділи 3.1, 3.2).

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані та аргументовані в дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки й пропозиції впроваджені та надалі можуть бути використані у:

– у практичній діяльності – шляхом впровадження авторських комп'ютерних програм та методичних розробок в діяльність підрозділів кіберполіції НПУ, а також під час проведення занять у системі службової підготовки (акт впровадження Департаменту кіберполіції НПУ від 12 грудня 2023 року);

– в освітньому процесі – під час підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять для здобувачів вищої освіти з навчальних

дисциплін «Інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності», «Використання сучасних інформаційних технологій в ОРД», «Інформаційне забезпечення правоохоронної діяльності», «Інформаційні та комунікаційні технології», «Сучасні технології здійснення інформаційно-аналітичної роботи», «Застосування інформаційно-аналітичних технологій в діяльності підрозділів кримінальної поліції», «Оперативно-розшукова діяльність» а також для підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, які можуть бути рекомендовані до вивчення під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт впровадження НАВС від 12 грудня 2023 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дотримання академічної доброчесності. Дисертація виконана автором самостійно, державною мовою, має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень автора.

Робота містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що мають 11 підрозділів, висновки, список використаних джерел (175 найменувань на 22 сторінках) і додатки (на 71 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінок, з них загальний обсяг тексту – 178 сторінок.

Анотація стисло відображає основні тези дослідження, доповнена переліком публікацій здобувача, в яких висвітлено основні результати наукового пошуку.

У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації, проаналізовано ступінь наукової розробленості теми, зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Визначено мету дослідження, завдання, поставлені для досягнення мети, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, надано перелік методів, які використовувалися, емпіричну базу, обґрунтовано наукову новизну та окреслено особистий внесок здобувача в розроблення обраної теми.

У I розділі «Поняття аналітичних технологій та їхнє місце в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України» автор дослідив історичні аспекти становлення аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності НПУ, що дозволило виявити закономірності на шляху створення, впровадження

та практичного застосування тих чи інших апаратно-програмних засобів, а також стати основою для прогнозування напрямів розвитку аналітичних технологій на сучасному етапі, визначення пріоритетів в розробці нових програмно-технічних засобів автоматизованого аналізу оперативно-розшукової інформації.

У II розділі «Види та зміст аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності» надано класифікацію аналітичних технологій із детальним дослідженням технологій аналізу інформації з мереж мобільного зв'язку; з електронних мереж щодо руху товарів (надання послуг), грошових коштів та віртуальних валютних активів; з державних інформаційних ресурсів, що містять відомості з логічним захистом; з інформаційних ресурсів, що містять відкриті дані загального користування; з пристроїв пам'яті персональних комп'ютерів та терміналів мобільного зв'язку.

Автор дійшов до висновку, що завдяки перманентній розробці нових методик пошуку та аналізу інформації в комп'ютерних мережах й відповідного програмного інструментарію аналітичні технології постійно вдосконалюються, поширюючи свою застосовність до різних сфер життєдіяльності суспільства.

У III розділі «Правове регулювання та організація аналітичної роботи оперативних підрозділів Національної поліції України» автор надав пропозиції та обґрунтування необхідності доповнити Кримінальний процесуальний кодекс України та Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» інститутом термінового збереження інформації.

Зауваження щодо оформлення змісту дисертації, запитання до здобувача:

1. Розділ 1 має назву «Поняття аналітичних технологій та їхнє місце в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України». На нашу думку, назва вказаного розділу могла б включити історичні аспекти становлення аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України (підрозділ 1.2). Виходячи із змісту першого розділу, було б за доцільне конкретизувати назву цього розділу. Як варіанти: «Теоретико-правові засади застосування аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності».

2. Підрозділ 3.1 має назву «Правове регулювання аналітичної роботи оперативних підрозділів», хоча автор розглядає як правове регулювання діяльності аналітичної роботи як напрямую ОРД та відомче нормативне регулювання діяльності підрозділів та посадових осіб, які здійснюють аналітичну роботу або використовують аналітичні технології у своїй діяльності. Тому як пропозиція дати назву цьому підрозділу «Нормативно-правове регулювання аналітичної роботи оперативних підрозділів».

У той самий час, зазначені зауваження носять виключно дискусійний характер і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, а насамперед характеризують складність та актуальність досліджуваної проблематики.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Школьнікова Владислава Ігоровича на тему «Застосування аналітичних технологій в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною у визначенні найбільш перспективних напрямів удосконалення науки ОРД та суміжних напрямів, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Школьніков Владислав Ігорович – заслуговує на присудження

ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Доцент кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Євген ШАПОВАЛЕНКО

